THIET LAP CAC TIEU ÑE ÑE MUC BANG TIENG VIET DÖA TREN CÔ SÔ CAC HE THONG TIEU ÑE ÑE MUC HOAN CHÆNH BANG TIENG NÖÔC NGOAI

ThS. Le Ngoc Oanh
Thö vien ÑH Mô-Ban cong TP. HCM

Noi ñen viec xay döng mot he thong tieu ñe ñe muc bang ngon ngö Viet dung cho viec bien muc ñe muc va cac he thong muc luc ñe muc tai cac thö vien ô Viet Nam, ta thöông nghó ngay ñen hai phöông cach:

1. Ta hoan toan tö lap xay döng he thong tieu ñe ñe muc cho cac thö vien cua ta, khong döa tren cô sô cua mot he thong tieu ñe ñe muc nao co san, chæ tuan thu cac nguyen tac thiet lap tieu ñe ñe muc cua Hiep hoi thö vien Quoc te va döa theo cac cau truc tieu ñe cua cac danh muc tieu ñe ñe muc hoan chænh.
2. Chuyen dòch tö mot he thong tieu ñe ñe muc hoan chænh bang tieng nöôc ngoai thanh cac tieu ñe ñe muc bang ngon ngö Viet.

Ve viec tö lap xay döng he thong tieu ñe ñe muc, ta lai co hai van ñe ñöôc ñat ra:

- Viec xay döng co tính cach tap trung, do mot Uy ban hay Hoi ñong khoa hoc phu trach.
- Viec xay döng co tính cach tö phat, do töng thö vien thöc hien.

Neu viec xay döng do mot Uy ban Khoa hoc phu trach, Uy ban nay döt khoat phai do cô quan cap Bo hay Vien Han lam ñam nhiem, phai gom cac chuyen gia töng trai co kinh nghiem va nam vöng cac nguyen tac thiet lap cac tieu ñe ñe muc, phai co sö ho trô cua nhieu nha khoa hoc cac nganh, chang han nhö cac chuyen gia cua cac Vien Khoa hoc Xa hoi va Nhan van, Vien Khoa hoc va Ky thuat, cac nha ngon ngö hoc. Vôi ñieu kien nhö vay Viet Nam chung ta hien chöa co ñu cac can bo thö vien tam cô, phai tap trung qua nhieu nha khoa hoc va ngon ngö hoc. Hôn nöa, he thong tieu ñe ñe muc nay phan anh tri thöc cua toan the nhan loai, cong viec rat la rong lôn, ñoi hoi viec thöc hien keo dai ca chuc nam chöa chac ña hoan thanh. Ño la chöa ke trong qua trình xay döng, co nhöng sö trung hôp, co sö khiem khuyet ve tö ngö, bo sot ñe tai, co nhöng vi pham ve nguyen tac va cau truc.

Con neu ñe töng thö vien tö phat xay döng ta khong the nao co mot danh muc tieu ñe ñe muc thong nhat, cac tieu ñe ñöôc xay döng se trung lap nhau, mau thuan lan nhau tao nen mot mô hon tap, phan nguyen tac va cau truc, nhö vay se

khong the nao co sö lien thong giöa cac thö vien ñöôc.

Nhö vay, ta chæ con co mot cach la chuyen dòch tö mot he thong tieu ñe ñe muc hoan chænh bang tieng nöôc ngoai, ví du nhö Danh muc Tieu ñe Ñe muc cua Thö vien Quoc hoi Hoa Ky (Library of Congress Subject Headings LCSH). Bo tieu ñe ñe muc nay ña ñöôc xay döng ca hôn mot tram nam nay (tö nam 1898) va co hang ngan can bo thö vien hoc va cac nha khoa hoc ñong gop. Trong qua trình xay döng, nhöng kinh nghiem ña ñöôc tích luy, nhöng sai sot, trung lap ña ñöôc ñieu chænh ñe ñöa ra nhöng truc ve cac tieu ñe kha hoan chænh. Neu chung ta muon tö lap xay döng mot bo tieu ñe ñe muc bang tieng Viet hoan chænh nhö vay, chung ta cung phai mat mot thôi gian khong ít hôn thôi gian ma Thö vien Quoc hoi Hoa Ky ña sö dung ñe xay döng he thong tieu ñe ñe muc cua ho. Tot hôn het la chung ta cö döa vao kinh nghiem ma nöôc ngöôi ña trai qua, nhöng thanh qua ma ho ña thu löôm ñöôc ñe xay döng cho ta mot he thong tieu ñe ñe muc bang ngon ngö Viet hoan chænh va trong mot thôi gian ngan.

Tuy nhien viec chuyen dòch tö mot he thong tieu ñe ñe muc hoan chænh bang tieng nöôc ngoai cung co hai van ñe ñöôc ñat ra:

- Chuyen dòch co tính cach tap trung do mot Uy ban.
- Viec chuyen dòch do töng thö vien ñam trach, co sö kiem soat cua töng mang thö vien.

Viec chuyen dòch tap trung do mot Uy ban phu trach cung ñoi hoi sö tap trung mot so lôn cac chuyen gia trong nganh thö vien. Cac chuyen gia nay cung phai nam vöng nhöng nguyen tac va cau truc cua viec thiet lap cac tieu ñe ñe muc va cung can co sö ho trô va hieu ñính cua cac nha ngon ngö hoc va cac nha khoa hoc nhieu nganh. Hôn nöa vôi mot bo tieu ñe ñe muc lôn nhö tieu ñe ñe muc cua Thö vien Quoc hoi Hoa Ky gom 5 tap day gan 10.000 trang. Uy ban nay cung phai mat möôi nam ñe bien dòch, hieu ñính va an loat. Trong khi cac thö vien cua chung ta ñang ñoi hoi phai co nhöng tieu ñe ñe muc cho ho lam viec.

Nhö vay cac thö vien cua chung ta chæ con cach döa vao nhöng danh muc tieu ñe ñe muc nhö cua Sears hay cua Thö vien Quoc hoi Hoa Ky (ban in hay ñóa CD) ñe chuyen dòch thanh cac tieu ñe ñe muc bang tieng Viet moi khi cam mot tai lieu trong tay no can co mot tieu ñe ñe muc ñe an ñònh cho tai lieu nay. Töng thö vien se tích luy cac tieu ñe ñe muc cho muc luc ñe muc cua thö vien mình, nhö the va khi thö vien nay gia nhap mot mot mang löôi lien thong thö vien, cac thö vien trong mang se ngoi lai vôi nhau ñe chon ra nhöng tieu ñe ñe muc chính xac va chung cho mang, so löông cac tieu ñe trong danh muc cac tieu ñe ñe muc nay cang ngay cang lôn len. Cho ñen khi cac mang lien thong trao ñoi tai lieu, cô sô dö lieu vôi nhau, ho lai co dòp thong nhat lai cac tieu ñe ñe muc mot lan nöa tren mot dien rong lôn hôn nhieu, cho ñen mot luc nao ño mot Uy ban tieu ñe ñe muc ô tam cô quoc gia se ñöôc thiet lap ñe kiem ñònh lai cac tieu ñe ñe muc ña ñöôc bien dòch va ñen luc ño co the tap hôp lai ñe ñöa ra mot danh muc tieu ñe ñe muc chính thöc .

Tuy nhien du ô cöông vò cua töng thö vien, töng mang lien thong hay ô tam cô mot Uy ban hay Hiep hoi Quoc gia, cac

can bo bien muc ñe muc cua töng ñôn vò trong luc chuyen dòch cung phai tuan thu cac nguyen tac thiet lap tieu ñe ñe muc cua hiep hoi thö vien quoc te (IFLA), ño la:

- Nguyen tac tieu ñe thong nhat: chæ co mot tö trong so nhieu tö ñong nghóa ñöôc chon lam tieu ñe ñe bieu thò cho mot y niem.
- Nguyen tac ñong am dò nghóa: mot tö ñöôc chon lam tieu ñe co the bieu thò nhieu y niem phai ñöôc lam ro nghóa bang nhöng tö bo nghóa trong ngoac.
- Nguyen tac he bien tö vôi cac moi quan he töông ñöông phan cap lien ket giöa cac tieu ñe va cac tham chieu dan ñen moi quan he nay.
- Nguyen tac cu phap vôi cac tieu ñe phöc hôp, tieu ñe ñao, bo nghóa, tieu phan, va cac tieu dan tröc tiep.
- Nguyen tac on ñònh: ve hình thöc va cau truc
- Nguyen tac bao toan van phong: vôi cac tö ngö ñöôc cac tac gia co tham quyen sö dung va cac tö ngö chuyen nganh.
- Nguyen tac ngöôi sö dung: phan biet giöa tö ngö loi thôi va tö ngö hien tai, giöa tö ngö pho thong va tö ngö chuyen nganh.

Ngoai ra, cac can bo bien muc ñe muc cung phai nam ñöôc cau truc tieu ñe cua cac danh muc tieu ñe ñe muc hoan chænh nhö cac tö bo nghóa, ví du nhö: **C++ (Computer Program Language)= C++ (Ngon ngö lap trình may tính)**. Cac cum tö tieu phan, thö tö cua cac tieu phan muc, ví du nhö: Viet Nam-Civilization-Taoist influenced. Viet Nam-Van minh-Anh höông cua ñao giao, nhat la cac tieu ñe ñao. Trong mot cum tö tieu ñe, cho nao ma cac tö ñac tröng, chu yeu cua mot cum tö thöông ñöôc cac tieu ñe ma chung ta phien dòch ñe len ñau, chung ta phai ton trong ñe len ñau cac tö chu ñao nay co the ô vò trí thong thöông, co the ô vò trí ñao ngöôc. Co khi ñoi vôi tieng nöôc ngoai ho khong ñao (neu la tính tö), chung ta phai ñao.

Ví du: Nuclear physics (Vat ly hat nhan)

Hat nhan, Vat ly hoc (vì "Hat nhan" la tö chu ñao)

Economic Development (Phat trien kinh te)

Kinh te, Phat trien (vì "Kinh te" la tö chu ñao).

Co khi vôi tieng nöôc ngoai phai ñao, chung ta lai khong ñao.

Ví du: Philosophy, Oriental (Triet hoc Ñong phöông)

Triet hoc Ñong phöông (vì "Triet hoc" la tö chu ñao, Ñong phöông la tính tö, ñi sau danh tö, khong co dau phay phan cach, khong ñao)

Philosophy, Chinese (Triet hoc Trung Hoa)

Triet hoc Trung Hoa (vì "Triet hoc" la tö chu ñao, Trung Hoa la tính tö, ñi sau danh tö, khong co dau phay phan cach, khong ñao)

Tren ñay la vai y kien thöc tien ñong gop cho viec bien dòch cac danh muc tieu ñe ñe muc bang tieng nöôc ngoai. Mong rang no se ñong gop mot phan nho cho cong tac bien muc ñe muc cua cac thö vien tai Viet Nam.

TAI LIEU THAM KHAO

Le Ngoc Oanh. ***Nhöng nguyen tac ñònh tieu ñe ñe muc. So tay quan ly thong tin thö vien*** – Nguyen Minh Hiep chu bien … [va cac tac gia khac].- TP. HCM : Ñai hoc Quoc gia, 2002. – Tr 188-197

Mann, Thomas. ***Tieu ñe "Viet Nam" trong Bang Tieu ñe Ñe muc cua thö vien Quoc hoi Hoa Ky. LEAF VN Newsletter***. - Tap 3, so 1 (2001) – Pham Thò Le Höông bien dòch.

Nguyen Minh Hiep: **Tieu ñe ñe muc – Subject Headings. So tay quan ly thong tin thö vien** – Nguyen Minh Hiep chu bien … [va cac tac gia khac]. - TP. HCM : Ñai hoc Quoc gia, 2002. – Tr 171-176

Nguyen Minh Hiep: ***Tieu ñe ñe muc ñoi vôi tö khoa . So tay quan ly thong tin thö vien –*** Nguyen Minh Hiep chu bien ... [va cac tac gia khac]. - TP. HCM : Ñai hoc Quoc gia, 2002. – Tr 198-206.

Nguyen Minh Hiep: ***Tieu ñe ñe muc trong he thong tra cöu thö vien. So tay quan ly thong tin thö vien*** – Nguyen Minh Hiep chu bien … [va cac tac gia khac]. - TP. HCM : Ñai hoc Quoc gia, 2002 . – Tr 207-214.

Nguyen Cöu Sa: ***Ñoi ñieu ve viec xay döng he thong tieu ñe ñe muc bang tieng Viet. So tay quan ly thong tin thö vien*** – Nguyen Minh Hiep chu bien … [va cac tac gia khac]. - TP. HCM : Ñai hoc Quoc gia, 2002. – Tr 215-219.

Nguyen Cöu Sa: ***Ve cau truc tieu ñe ñe muc (Subject Headings). So tay quan ly thong tin thö vien*** – Nguyen Minh Hiep chu bien ... [va cac tac gia khac]. - TP. HCM : Ñai hoc Quoc gia, 2002. – Tr 177-181.

Gia trò thö vien khong phai ô cho thö vien co bao nhieu nguon thong tin ma la lam sao thö vien co the cung cap thong tin mot cach hieu qua tö rat nhieu nguon thong qua sö dung cong nghe môi.